

Наприклад, Верховний Суд Нідерландів у справі Ургенди (справа за позовом громадської організації Urgenda до держави Нідерланди про зменшення парникових викидів) згадує рішення одного з судів США [8].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Войцеховський М. Тенденції судової практики крізь призму рішень Верховного Суду. Юридична газета. 15 січня 2019 №1(655). С. 9, 14-15
2. Дідик Н. І., Бесага І. В. Правові висновки Верховного Суду з питань застосування норм адміністративного законодавства. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична. 2018. № 2. С. 152-163
3. Постанова Верховного Суду від 30 січня 2019 р. у справі №755/10947/17 URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79834955>
4. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 7 липня 2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2453-17> – втратив чинність
5. Стецик Н. Прецедентна судова практика: аналіз етапів запровадження та розвитку в Україні. Вісник Львівського національного університету. Серія юридична. 2019. Випуск 68. С. 35-49.
6. Кібенко О. Р. Нові підходи Великої Палати Верховного Суду до забезпечення єдності судової практики. URL: <https://sud.ua/ru/news/blog/129294-novi-pidkhodi-velikoyi-palati-verkhovnogo-sudu-do-zabezpechennya-yednosti-sudovoyi-praktiki>
7. Cenevska I. A Thundering Silence: Environmental Rights in the Dialogue between the EU Court of Justice and the European Court of Human Rights. Journal of Environmental Law. 2016. 28. Pp. 301-324.
8. Uitspraak 20-12-2019. ECLI:NL:HR:2019:2007. Hoge Raad. (English translation). URL: <https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:HR:2019:2007>

В. З. Чернописька

кандидат історичних наук,
асистент кафедри цивільного права та процесу
Навчально-наукового інституту
права, психології та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»

АДВОКАТИ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ: ЕТИКО-ПРОФЕСІЙНІ АСПЕКТИ

В умовах глобалізаційних процесів сучасного суспільства соціальні мережі як нова віртуальна реальність ХХІ століття виступає як один із визначальних модусів не лише людського, втім й професійного спілкування. Нині в соціальних мережах активно створюються певні групи людей, яких об'єднують спільні інтереси чи професія. Серед адвокатської спільноти соціальні мережі також набувають значної актуальності. Враховуючи загальнолюдські суспільні цінності, користуючись у своїй діяльності соціальними мережами, адвокат зобов'язаний дотримуватися деонтологічних вимог й правил.

Адвокатура як один із визначальних інститутів громадянського суспільства, про це свідчить імператив професійного захисту прав та законних інтересів людини, не залишилася осторонь глобалізаційних викликів. Так, З'їзд адвокатів України затвердив нову редакцію Правил адвокатської етики (далі – ПАЕ) [1], які були модернізовані значною низкою нових положень, зокрема, щодо дотримання засад адвокатської етики у процесі використання мережі Інтернет. Поведінка адвокатів у соціальних медіа та поширення ними інформації в інтернет-мережі регулюється розділом VIII ПАЕ «Дотримання норм адвокатської етики при використанні мережі Інтернет», що містить чотири статті (ст. 57 – 60) [1]. Саме цей розділ і викликав найбільш жваві дискусії в юридичних ЗМІ, коментарях носіїв адвокатської професії у соцмережах, наукових обговореннях як теоретиків, так і практиків.

Введення нових норм стосовно поведінки адвоката у процесі користування мережею Інтернет була доволі назрілою, позаяк окреслилася тенденція активізації участі адвокатської спільноти у соціальних мережах, сайтах, інтернет-форумах, веденні блогів. Нововведення до ПАЕ – прогресивний поступ Національної Асоціації Адвокатів України (далі – НААУ) на шляху зміцнення інститу-

ціональної значимості інституту адвокатури як одного із найважливіших інструментів утвердження верховенства права та забезпечення прав людини.

У контексті поєднання та взаємопроникнення інформаційних й нових соціальних технологій, соціальні мережі дають можливість досягати ефективнішої і швидшої комунікації не лише у середині адвокатської спільноти, втім й у відносинах адвокат-клієнт. Разом з тим, використовуючи мережу Інтернет у своїй діяльності, адвокати також повинні пам'ятати, що це надає не тільки величезні можливості, але й створює певні ризики, в першу чергу пов'язані з можливим розголошенням адвокатської таємниці.

Тому, надзвичайна важливість функціонального навантаження адвокатури вимагає від адвокатів слідування високим етичним стандартам поведінки як у професійній, так й особистій діяльності. Адвокатська етика в соціальних мережах є сучасним феноменом, який потребує особливої уваги, позаяк соціальні мережі стали для адвокатів не лише особистим осередком для спілкування, а й публічним просторовим засобом комунікації.

Користуючись соціальними мережами, адвокатам передусім слід дотримуватись вимог моральності – визначальної складової особистості. Міра суб'єктивної свободи людини визначається її моральним імперативом й виступає показником рівня її розвиненості. Будь-які засоби й методи повинні бути насамперед моральними, винятково в адвокатській діяльності, стосовно якої можна стверджувати, що вона пронизана мораллю. У ній зливаються правові та моральні засади, позаяк мораль й право нерозривно пов'язані. По суті право та мораль є головними регуляторами людської поведінки. Під час реалізації професійної діяльності адвокат повинен керуватися передусім етичними принципами, бути морально стійким, і це допомагатиме робити правильний вибір у складних ситуаціях [2].

Адвокатська спільнота повинна правильно реагувати на новітні виклики онлайн-комунікацій, так ст. 57 ПАЕ до допускає участь адвоката у соціальних мережах (Facebook, Twitter, LinkedIn, Pinterest, Google Plus+, Tumblr, Instagram, Flickr, MySpace та інших), Інтернет-форумах та інших формах спілкування в мережі Інтернет, втім адвокат може розміщувати, коментувати лише ту інформацію, використання якої не завдає шкоди авторитету адвокатів та адвокатури в цілому [3]. Отже, допустимість визначається виключно на основі оціночних понять та залежить від розсуду органів, наділених правом офіційного тлумачення ПАЕ та дисциплінарними повноваженнями.

Слушно є позиція В. Коломійчука, що «дискусійним є питання об'єктивності критеріїв визначення поняття вищевказаного авторитету, критеріїв та розміру завдання шкоди. Варто констатувати, що поняття авторитету адвокатів та адвокатури відсутнє як в законодавстві, так і актах адвокатського самоврядування. Не зрозумілим також є механізм визначення шкоди, яка завдана публікацією (постом, твіттом, коментарем в Інтернеті)» [4]. Відсутність законодавчого визначення поняття «авторитету адвокатури», «авторитету адвоката» дозволяє довільне тлумачення уповноваженим органом конкретного випадку, тому ця норма потребує удосконалення.

Професійні обов'язки, передбачені чинним законодавством України, ПАЕ, рішення З'їзду адвокатів України та Ради адвокатів України є обов'язковими при користуванні соціальними мережами, Інтернет-форумами та іншими формами спілкування в мережі Інтернет [1], що надає цій нормі певного імперативного характеру, накладає особливі обов'язки та відповідальність.

Відповідно до вимог частини 3 статті 57 ПАЕ Використання адвокатом соціальних мереж, Інтернет-форумів та інших форм спілкування в мережі Інтернет повинно відповідати наступним принципам: незалежності; професійності; відповідальності; чесності; стриманості та коректності; гідності; недопущення будь-яких проявів дискримінації; толерантності та терпимості; корпоративності та збереження довіри суспільства; конфіденційності [3]. Зіставлення означених принципів із основними принципами адвокатської етики (ст. 6-13 ПАЕ) свідчить про те, що лише два з них збігаються (незалежність та конфіденційність). Заслужують увагу судження Д. Кухнюка, що усіх інших принципів адвокати повинні дотримуватися лише у «віртуальному житті», й «прикметно, затверджуючи попередню редакцію ПАЕ від 17.11.2012 р., Установчий з'їзд адвокатів України вилучив принцип чесності та порядності, який існував у редакції ПАЕ від 01.10.1999 р.» [5]. Втім, згідно частини 2 ст. 57 поведінка адвоката в мережі Інтернет має відповідати тим же засадам та принципам, що і поведінка адвоката в реальному житті.

Як справедливо відзначає О. Яновська, у цій сфері соціальної життєдіяльності багато залежить від адвокатів, які повинні показувати приклад виконання моральних і правових норм. Саме тому професіоналізм адвоката має ґрунтуватися на гуманістичних орієнтирах, морально-

етичних засадах, на справжній інтелігентності, яку тлумачать не як диплом про вищу освіту, а як оволодіння гуманітарною культурою, як уміння мислити, співпереживати, етично осмислювати перебіг подій, щоб не лише розуміти їх, а й визначити своє практичне до них ставлення [6].

Для багатьох країн світу вже вважається нормою спілкування адвоката з клієнтами з використанням месенджерів та соціальних мереж безпосередньо. Слід зауважити, що показовими у цьому аспекті є «Attorney ethics & social media» (Рекомендації адвокатам щодо поведінки в соціальних мережах згідно встановлених етичних норм і правил), ухвалені 9 червня 2015 р. American Bar Association [3].

Грунтовний аналіз означених норм ПАЕ свідчить про те, що у процесі підготовки Розділу VIII ПАЕ використовувалися International Principles on Social Media Conduct for the Legal Profession (Міжнародні принципи поведінки в соціальних мережах для юридичних професій), прийняті 24 травня 2014 р. Радою Міжнародної асоціації юристів [6]. У вступі цього документу зазначається, ці принципи розроблені з метою сприяння асоціаціям адвокатів та регуляторним органам по всьому світу впроваджувати настанови для юридичної професії щодо поведінки в соціальних мережах, які відповідатимуть правилам професійної етики та морально-етичним нормам. Соціальні медіа слід використовувати так, щоб це не шкодило професійним зобов'язанням адвоката та, у більш ширшому сенсі, здійсненню ефективного правосуддя загалом [6].

Цей міжнародний документ ІВА передбачає шість базових принципів для подолання потенційних проблем у процесі використання соціальних мереж, а саме: незалежність, добросовісність, відповідальність, конфіденційність, зміцнення довіри до професії в суспільстві та корпоративна політика [6].

Також вважаємо за доцільне, зауважити на практичних аспектах Attorney ethics & social media, що можуть становити певну значущість для української правової дійсності у напрямку удосконалення норм адвокатської етики при використанні мережі Інтернет. До них відносяться: реклама адвоката в соцмережах; дописи і коментарі на сторінці адвоката; використання інформації, розміщеної в соціальних мережах, у професійних цілях; адвокат і клієнт в соціальних мережах; адвокат, суддя і присяжні в соціальних мережах.

Таким чином, можемо висновувати, що з метою удосконалення Розділу VIII «Дотримання норм адвокатської етики при використанні мережі Інтернет» Правил адвокатської етики в існуючій редакції, необхідно опрацювати та внести зміни, саме: виключити із норм вказаного розділу незрозумілі та оціночні поняття, які можуть призвести до розширеного тлумачення поведінки адвоката у дисциплінарній практиці КДКА та вКДКА; привести у відповідність основні принципи адвокатської етики до принципів використання адвокатом соціальних мереж, Інтернет-форумів та інших форм спілкування в мережі Інтернет; вилучити зі статей розділу положення, які суперечать закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»; вилучити із тексту статей розділу положення, які обмежують право адвокатів на свободу висловлювань, підписання колективних листів і звернень, участь в інших колективних акціях тощо; надати нормам розділу переважно рекомендаційний характер.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Правилами адвокатської етики (від 09 червня 2017 року). Київ, 2017. 34 с. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pravila/2017-06-09-pravila-2017_596f00dda53cd.pdf
2. Фляжнікова Я. Адвокати в соціальних мережах. Етико-деонтологічний аспект. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2017. №1. URL: http://vjhr.sk/archive/2017_1/part_1/24.pdf
3. Attorney ethics & social media. URL: https://www.americanbar.org/content/dam/aba/administrative/state_local_government/EthicalConsiderationJulieTappendorf.authcheckdam.pdf
4. Коломійчук В. Адвокатська етика в мережі Інтернет: проблемні питання. URL: <https://www.pressreader.com/ukraine/yurydychna-gazeta/20180703/282132112204654>
5. Кухнюк Д. Професійна етика у віртуальному просторі. *Юридична газета*. URL: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/profesiyna-etika-u-virtualnomu-prostori.html>
6. Яновська О. Співвідношення мети й засобів як етична проблема адвокатської діяльності. *Юридична газета*. 2017. № 12 (562). 14 березня. URL: <http://tomorrowlawyer.org/spivvidnoshenyameti-ta-zasobiv-yak-eti/>.